

با حسین (علیه السلام) در عرفه

نهم ذی الحجه روز عرفه است که به خوبی و درستی آن را روز نیایش خوانده‌اند. نیایش و دعا مغز عبادت و معیار ارزش انسان است؛ چنانکه در آیه هفتاد و هفتم از سوره فرقان، خطاب به پیامبر اعظم (ص)، دستور داد تا به ما بگوید که: «اگر دعای شما نباشد، پروردگارم هیچ اعتنایی به شما نمی‌کند...».

همشهری آنلاین - *نهم ذی الحجه روز عرفه است که به خوبی و درستی آن را روز نیایش خوانده‌اند. نیایش و دعا مغز عبادت و معیار ارزش انسان است؛ چنانکه در آیه هفتاد و هفتم از سوره فرقان، خطاب به پیامبر اعظم (ص)، دستور داد تا به ما بگوید که: «اگر دعای شما نباشد، پروردگارم هیچ اعتنایی به شما نمی‌کند...».

بنابراین، کرامت بشر که پایه همه حقوق و آزادی‌های او شناخته می‌شود، در گرو توجه به همین ارتباط است؛ حق و تکلیف بزرگی که انسان امروز را از آن غافل می‌خواهند.

«دعا، کلید کامیابی و رستگاری است». این فرموده امیرمومنان، علی (ع)، است؛ همو که در وصیت به فرزند خود، امام حسن (ع) نوشت: «بدان که آن کسی که ملکوت و خزاین دنیا و آخرت در دست اوست به تو اجازه داده است تا او را بخوانی و اجابت دعای تو را ضمانت کرده و به تو فرمان داده است که از او بخواهی تا به تو عطا کند و او مهربان و بخشنده است. میان تو و خودش حجابی نهاده و تو را به آوردن واسطه و میانجی وادار نکرده است سپس کلیدهای خزائن و گنجینه‌هایش را که همان دعا کردن و خواستن از اوست، در اختیار تو نهاده است؛ پس هرگاه تو بخواهی، با دعا کردن درهای گنجینه‌های او را می‌گشایی».

۱- روز عرفه؛ روز بزرگ نیایش

عرفه، را روز نیایش نامیده‌اند و به راستی مناسب‌ترین نامگذاری همین است. حج در میان همه عبادت‌ها، پر رمز و رازترین ارتباطی است که بندگان با آفریدگار خود برقرار می‌کنند و همان‌گونه که در روایات آمده: حج است و عرفه! (الحج عَرَفَه)

کسانی می‌توانند «این همانی» عرفه و حج را دریابند که در دل جمعیت خروشان، همسان و وارسته از تمام تعلقات، و در آن صحرای محشرگونه توانسته باشند به سان قطره‌ای در دامن اقیانوس‌های بی‌کران، آرام گرفته و شیرینی پیوند با ابدیت را تجربه کرده باشند. اما برکات امروز اختصاصی به آنها ندارد.

عرفه روزی است که به فرموده امام سجاد علیه السلام امید آن می‌رود که حتی فرزندانی که هنوز در جنین مادران هستند، از فضل و لطف و محبت پروردگار برخوردار شوند. و از این‌رو است که عارفی همچون میرزا جواد آقای ملکی تبریزی (ره) می‌فرماید: «مثل اینکه امروز فقط برای نیایش آفریده شده است. بنابراین باید تلاش کرد تا به اندازه ممکن از این فرصت ارزشمند بهره برد و البته عمده آن است که آدمی ابتدا شرایط استجابت دعا را در خود فراهم آورد.»

این فقیه شوریده دل می‌افزاید: «اهمیت نیایش در امروز چنان است که امامان بزرگوار از روزه آن، اگر موجب ضعف و سستی در دعا گردد، منع کرده‌اند در حالی که براساس روایات مورد اعتماد و صحیح روزه عرفه، کفاره نود سال گناه است» (المراقبات، ص ۲۲۹)

۲- دعای عرفه؛ شکوه نیایش

دعا یعنی سخن گفتن با خدا و با خود. راز گفتن است و نیاز خواستن و این با هر زبان حال و قالی ممکن است. در چنین حالتی شاید داستان موسی و شبان هم صادق باشد و بتوان با حافظ نیز هم عقیده شد که:

هر کس به زبانی صفت حمد تو گوید بلبل به نوا خوانی و قمری به ترانه با این حال، «دعای امام حسین علیه السلام در روز عرفه» چیز دیگری است که بی‌بهره ماندن از آن بدون تردید «خسران مبین» است. داستان دلدادگی و شیفتگی است و به عقیده من حماسه عاشورا تنها کارگاه عملی درس‌هایی است که در این نیایش بی‌همتا به ما آموخته‌اند.

آنگونه که راویان گفته‌اند: حسین، یعنی مظهر و مجمع همه خوبی‌ها، در عصر این روز به همراه نزدیکان و دوستانش در کنار «جبل‌الرحمه»، رو به کعبه می‌کند و در حالی که قطره‌های اشک بر محاسن زیبای او می‌غلطد آن دعا را زمزمه می‌کند. ابتدا از

الطاف و نعمت‌های پروردگارش می‌گوید که حتی پیش از تولد بر او و بر ما ارزانی شده است و سپس از جفاها و خطاهای ما و اینکه در عین حال عشق به پروردگار در همه وجودش موج می‌زند. با دانش بی‌انتهای و زیرکی خداداد چیزهایی برای دنیا و آخرت خود می‌طلبید که حیفاست نبینیم و نخوانیم.

۳- تتمه دعا؛ اوج معرفت

قسمت پایانی آن نیایش هم بسیار زیبا و دلنشین است که مرحوم سید بن طاووس نقل کرده و در مفاتیح نیز آمده است. گرچه به عقیده برخی، این قسمت از امام حسین (ع) نیست، اما خلاصه‌ای است از ناب‌ترین معارف توحیدی که از درک حلاوتش ناکام نباید ماند. خصوصاً آنجا که با اشاره به آنان که می‌خواهند از راه مخلوق به خالق پی ببرند - و البته همین هم کمالی است که باید تمنا کرد - می‌فرماید: «معبودا، اندیشیدن من در آثار تو مایه معطلی و دوری از دیدار است، پس به جای آن به خدمتی بگمارم که مرا سریع‌تر به تو رساند. آخر چگونه برای اثبات وجود تو به چیزی استدلال کنند که برای وجود خودش به تو نیازمند است؟ آیا غیر از تو چیزی هم هست تا بخواهد وسیله ظهور تو گردد؟! چه وقت نبوده‌ای تا بخواهند دلیلی برای بودندت پیدا کنند و چه زمانی دور بوده‌ای تا بخواهند به وسیله آثار خود را به تو رسانند؟ کور باد چشمی که تو را همواره همراه خویش نمی‌بیند و زیانکار باد بنده‌ای که از عشق تو بی‌بهره است.»

البته امام خمینی (ره) نیز مانند بسیاری دیگر از فرزندان دین، به این قسمت پایانی هم به چشم دعای ماثور، و بلکه از پر ارج ترین ادعیه می‌نگرند. ایشان در شرح دعای سحر (متن عربی، ص ۶۹)، به مناسبتی نوشته‌اند: «کما فی دعاء عرفه: "کیف یستدلّ علیک بما هو فی وجوده مفتقر إلیک. أ لغيرک من الظهور ما لیس لک، حتی یکون هو المظهر لک. متی غبت حتی تحتاج الی دلیل یدل علیک؛ و متی بعدت حتی تکون الآثار هی التی توصل الیک. عمیت عین لا تراک علیها رقیباً." صدق ولی الله المطلق، صلوات الله علیه». و در یکی از بیانات عمومی خویش هم به معانی بلند نهفته در این فقرات اشاره‌ای داشته‌اند (صحیفه امام، ج ۱۸، ص ۱۲۱).

۴- در حال و هوای عرفه ...

این دعا و مانند آن کلیدهای خوشبختی و رموز پرواز ما هستند؛ چنانکه امام ما در نامه‌ای عرفانی و اخلاقی (صحیفه امام، ج ۱۶، ص ۲۱۱) به فرزندش نوشت: «پسرم! دعاها و مناجات‌هایی که از ائمه معصومین- علیهم السلام- به ما رسیده است بزرگ‌ترین راهنماهای آشنایی با او- جلّ و علا- است و والاترین راهگشای عبودیت و رابطه بین حق و خلق است و مشتمل بر معارف الهی و وسیله انس با او است و ره آورد خاندان وحی است و نمونه‌ای از حال اصحاب قلوب و ارباب سلوک است. وسوسه‌های بی‌خبران تو را از تمسک به آنها، و اگر توانی از انس با آنها، غافل نکند. ما اگر تمام عمر به شکرانه آنکه این وارستگان و واصلان به حق، ائمه ما و راه نمایان مایند به نیایش برخیزیم از عهده برنخواهیم آمد.»

خوش به حال آنانکه این روز را در صحرای عرفاتند. خدا کند که ما را هم از یاد نبرند. امروز هم مانند هزاران هزار روزهای پیشین می‌گذرد و باز هم عرفه‌ای دیگر در سال بعد خواهد آمد اما... «خدایا! ما را در این روز کامیاب، رستگار، مقبول و برنده قرار ده. تو ما را ناامید و دست خالی باز مگردان. پروردگارا! از آنچه از بخشش و رحمت و عطای تو امیدواریم دریغ مفرما ... چرا که دستان خود را در حالی به سوی تو گشوده‌ایم که داغ اعتراف ذیلانه بر آن است.»

بمنک و کرمک یا ارحم الراحمین.

منبع: پایگاه اطلاع رسانی شخصی دکتر محسن اسماعیلی